Apelvägen – Tyresö kommun

Häckfågelinventering – 2025

Adoxa Natur AB

Adoxa Naturvård
Tel: 0708–804582
E-post: janne.elmhag@adoxanatur.se
Postadress: Villa Skogshall, 641 99 Sköldinge
Hemsida: www.adoxanatur.se
Janne Elmhag
Författare: Janne Elmhag
Foto: Raimo Laurila, Janne Elmhag, Hasse Sandberg
2025-06-16

Större hackspett trivs i området bland annat tack vare förekomst av död ved och lämpliga boträd.

Försättsbladets foto: Talgoxe och koltrast – två vanliga arter som häckar i inventeringsområdet. I bakgrunden syns en senvuxen ek och resterna av en betongtrappa som visar att området har varit och är påverkat av tidigare bebyggelse.

Innehållsförteckning

Sammanfattning		3
Inledning/bakgrund		4
Metod		4
Beskrivning		5
Väder		5
Resultat		6
Fåglar som bedöms häcka i området		7
Artskyddsförordningen		11
Diskussion		12
Referenser		14
Bilagor		14
Bilaga 1	Översiktskarta	15
Bilaga 2	Sannolika häckningar	16

Sammanfattning

En häckfågelinventering som genomfördes i ett naturområde i nära anslutning till tätorten Tyresö under vår och försommar 2025 resulterade i att 29 fågelarter observerades. 8 arter noterades vid endast ett tillfälle eller som enbart överflygande. Återstående 21 arter bedöms häcka i området. Antalet revir/ troliga häckningar i inventeringsområdet bedöms till ca 36 och varierar mellan olika arter från 1 till 3 revir. Flest revir noterades för fyra arter – blåmes, talgoxe, koltrast och bofink. Samtliga med 3 revir.

Vid ett eventuellt genomförande av detaljplanen bedöms merparten av de 21 häckande arterna även fortsättningsvis kunna finna lämpliga boplatser och föda i inventeringsområdet under förutsättning att väsentliga delar av träd- och buskvegetationen lämnas intakt. Det gäller även områdets tre rödlistade arter – grönfink (EN), svartvit flugsnappare (NT) och björktrast (NT)

Samtliga arter som noterats i inventeringen förekommer även i frekvent i närområdet och därmed bedöms deras bevarandestatus på lokal nivå bibehållas. Bedömningen är därmed att inventeringsområdet inte är avgörande för de iakttagna arternas bevarandestatus vilket innebär att förbud enligt artskyddsförordningen inte bör bli aktuellt. Det är dock viktigt att genomföra all störande verksamhet under perioden augusti – april så att inte häckningar äventyras, att bon inte förstörs och att fågelungar inte dör.

Inledning/bakgrund

Inför en planerad småhusbebyggelse har behov uppstått om att öka kunskapsunderlaget beträffande områdets naturvärden - inte minst när det gäller fåglar. Iterio AB genom Pernilla Troberg gav Adoxa Natur AB i uppdrag att som underkonsult genomföra en häckfågelinventering. Inventeringen genomfördes av biolog Janne Elmhag.

Metod

Häckfågelinventering: Vi kombinerar linjetaxeringsmetodik och metodiken från så kallade atlasinventeringar. Vid atlasinventeringar inventeras ett visst geografiskt område och samtliga arter som hörs och ses noteras och tilldelas en poäng beroende på aktivitet eller häckningskriterium – se tabell 1 nedan.

Tabell 1. Här framgår vilka häckningskriterier som används i häckfågelinventeringen. Numreringen 1 – 20 anger den häckningspoäng som används under inventeringen. Ju högre poäng desto mer sannolik bedöms artens häckning i området vara.

Möjlig häckning	**Säker häckning**
1. Obs under häckningstid	11. Avledningsbeteende, adult spelar skadad
2. Obs underhäckningstid och i lämplig biotop	12. Använt bo påträffat
3. Sjungande hane eller andra häckläten	13. Nyligen flygga ungar eller dunungar
4. Par i lämplig biotop	(borymmare)
Trolig häckning	14. Adult in/ut från bo på sätt som visar att
5. Permanent revir (>2 dagar)	boet är bebott
6. Spel, lekar, parning	15. Adult med exkrementsäckar
7. Besök på sannolik boplats	16. Adult med föda till ungar
8. Adult uppförd, varnad på grund av ägg, 9.	17. Äggskal påträffade
eller ungar i närheten	18. Bo där adult setts ruvande
9. Adult med ruvfläckar	19. Bo där ungar hörts
10. Bobygge, uthackande av bohål	20. Bo där ägg eller ungar setts

Vid linjetaxering går inventeraren systematiskt en likartad slinga vid upprepade tillfällen på morgonen åtta olika dagar under häckningstid. Ju fler noteringar som görs av arten på ungefär samma plats desto större bedöms sannolikheten för häckning vara. Kombinationen av inventeringsmetoder innebär att även observationer med låga häckningspoäng kan bedömas som sannolik häckning om dessa observationer görs vid upprepade tillfällen enligt följande:

1 notering – osannolik häckning, 2 Noteringar – möjlig häckning, 3 noteringar – trolig häckning, 4 noteringar – säker häckning.

Inventeringen resulterar i en artlista med bedömning av sannolik häckning samt en karta med sannolika häckningar markerade. Eftersom man med viss säkerhet vill få med alla arter som regelbundet vistas i området är det viktigt att sprida ut besöken under perioden 25 mars till 15 juni. Exakt när besöken genomförs beror på många faktorer, till exempel temperatur, nederbörd och vindförhållanden. Följande datum besöktes området: 12 och 17 april, 2, 7, 11, 24 och 30 maj samt 10 juni.

Beskrivning

Inventeringsområdet är beläget i nära anslutning till Tyresö tätort och är omgivet av bostadshus i öster och väster, en förskola i söder samt Tyresövägen med anslutande bebyggelse i norr.

Området är präglat av mänsklig påverkan, inte minst av den tidigare bebyggelsen. Många spår finns kvar i form av husgrunder, stängsel, betongtrappor och liknande. På senare år har en betydande mängd skräp slängts i området.

I vegetationen märks den mänskliga påverkan särskilt tydligt genom ett stort antal planterade buskar och örter – forsythia, tuja, rododendron, vintergäck, vintergröna, bergenia, pion, krollilja, ormöga och många flera arter. Det tämligen glesa trädskiktet har fått åldras och inom området förekommer rikligt med 150-årig tall samt gran och ek äldre än 100 år. Norr om Apelvägen sluttar marken ner mot Tyresövägen och trädskiktet är till övervägande del glest. Det västra området söder om Apelvägen är också glest beskogat men tämligen flackt. I den östra delen som gränsar mot Alby naturreservat reser sig en bergknalle med ett naturligt och något tätare trädskikt dominerat av äldre tall- och gran.

Bebyggelse i form av en bod och ett rappat trähus med tomt står kvar i inventerings-områdets nordvästra del. I norr ingår även ett parti med anlagda gräsytor i anslutning till Prästgårdsvägen och Tyresövägen.

Väder

Inventeringen genomfördes vid åtta tillfällen i nästan regnfria förhållanden och svag vind.

12 april: 05:30:	4 °C, lugnt
17 april: 06:20:	8 °C, lugnt
2 maj: 9:30:	8 °C, lugnt
7 maj: 06:00:	7 °C, lugnt
11 maj: 8:30:	12 °C, lugnt, duggregn
24 maj: 7:30:	11 °C, svag vind
30 maj: 10:00	16 °C, lugnt
10 juni: 06:40	12 °C, lugnt

Faktaruta I

Rödlistans kategorier:
LC = Livskraftig
NT = Missgynnad
VU = Sårbar
EN = Starkt hotad
CR = Akut hotad
RE = Utdöd (Nationellt)

Resultat

Här nedan följer en redovisning över anträffade arter som hävdar revir och/eller häckar i inventeringsområdet (tabell 2.) Att hävda revir innebär inte att det med 100 % säkerhet leder till häckning men upprepat revirhävdande på ungefär samma plats under inventeringsperioden gör att häckning bedöms som allt säkrare för varje ny observation.

Tabell 2. Revirhävdande och/eller häckande fågelarter samt deras status i naturområdet vid Apelvägen.

Art	12 april	17 april	2 maj	7 maj	11 maj	24 maj	30 maj	10 juni	Antal revir i inv. omr.	Bevarande-status*	EU:s Fågel-direktiv bilaga 1	Röd-listad
Blåmes	x	x	x	x	x	x	x	x	3			
Bofink	x	x	x	x		x	x		3			
Björktrast	x		x				x	x	1	Ej gynnsam		NT
Gransångare		x				x	x		1			
Gråsparv		x					x	x	1			
Grönfink	x		x			x	x		2	Ej gynnsam		EN
Grönsiska		x	x	x		x	x		2			
Koltrast	x	x	x	x	x	x	x	x	3			
Lövsångare				x	x	x	x		2			
Nötväcka		x	x			x		x	1			
Ringduva			x		x	x	x	x	1			
Rödhake	x	x	x	x	x	x	x	x	2			
Skata			x		x	x			1			
Steglits		x			x		x		1			
Stenknäck	x	x				x	x	x	1			
Större hackspett		x	x	x	x	x	x		2			
Svarthätta		x	x	x		x	x	x	2			
Svartmes		x	x	x		x	x	x	1			
Svartvit flugsnappare			x	x	x	x	x		2	Ej gynnsam		NT
Talgoxe		x	x	x	x	x	x	x	3			
Taltrast		x	x	x					1			

*Bevarandestatus på nationell nivå. Ingen markering = gynnsam bevarandestatus

Tabell 3. Arter som noterats i eller i anslutning till området men som inte bedöms som häckande .

Art	12 april	17 april	2 maj	7 maj	11 maj	24 maj	30 maj	10 juni	Kommentarer	Bevarande-status**	EU:s Fågel-direktiv bilaga 1	Röd-listad
Dubbeltrast		x	x						Två tillfällen			
Grå flugsnappare							x		Ett tillfälle			
Gärdsmyg	x								Ett tillfälle			
Järnsparv								x	Ett tillfälle			
Korp			x						Överflygande			
Kungsfågel			x						Ett tillfälle			
Trädgårdssångare						x	x	x	Utanför			
Trädkrypare								x	Ett tillfälle			

**Bevarandestatus på nationell nivå. Ingen markering = gynnsam bevarandestatus

Fåglar som bedöms häcka i inventeringsområdet

Björktrast (kriterium 2)
Ett par noterades nära bostadshusen i öster. Häckningsmöjligheterna är goda och den gynnas av ett varierat och örtrikt fältskikt och intilliggande trädgårdars klippta gräsytor.

Blåmes (kriterium 16)
Observerad på flera platser i området, med mat i näbben till ungar. Arten bedöms hävda 3 revir. Gynnas av holkar och träd med håligheter.

Bofink (kriterium 5)
Observerad frekvent inom hela inventeringsområdet och är en av de vanligaste arterna i landet liksom i inventeringsområdet. Minst 3 revir hävdas.

Gransångare (kriterium 3)
Gransångare häckar företrädesvis i lövskog (södra Sverige) eller i lövblandad granskog, men även i barrblandskog. Populationen anses ökande men här noterades endast en revirhävdande hane.

Gråsparv (kriterium 3)
Noterades i litet antal i inventeringsområdets norra del under fågelinventeringen 2025 . Något eller några par häckar sannolikt i näraliggande byggnader och kanske i områdets täta buskar.

Grönfink EN (kriterium 3)
Grönfinken gillar människor och har länge varit en av de flitigaste besökarna i våra trädgårdar och inte minst vid fågelborden. Men på grund av en sjukdom har den minskat kraftigt de senaste 15 åren. Minskningen har dock skett från en hög nivå så arten är fortfarande ganska vanlig. Populationen anses stabil på europeisk nivå enligt Bird Life international. Troligen hävdas två revir i området.

Grönsiska (kriterium 3)
Sedd eller hörd inom inventeringsområdet vid fem olika tillfällen. Lämplig häckningmiljö i form av barr- och blandskog finns för arten. Ett par bedöms häckande.

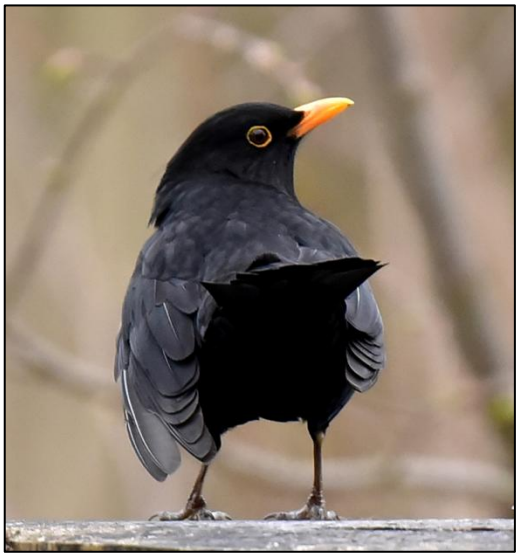

Koltrast (kriterium 13)
Uppehåller sig inom området med minst tre sjungande och revirhävdande hanar. Lämplig häckningsmiljö finns. Årsunge sågs nära byggnaden i nordväst. Koltrasten är en art som blir allt vanligare och som bland annat gynnas av mildare vintrar. Den är dessutom Sveriges nationalfågel.

Lövsångare (kriterium 3)
Förekommer inom området med 2 revir. Lövsångaren är en av våra vanligaste arter i landet och som det verkar klarar den sig bra även här vid vid Apelvägen i Tyresö.

Nötväcka (kriterium 3)
Nötväckan är en välkänd art som vintertid ofta besöker våra fågelbord. Den är högljudd och kan ibland överskattas men endast ett revir noterades här. Arten föredrar blandskog och gärna ett hålträd eller en holk att bo i.

Ringduva (kriterium 3)
Vår största och absolut vanligaste duva i skogs och odlingslandskap. Minst ett revir hävdas i inventeringsområdet.

Rödhake (kriterium 3)
Rödhake häckar i barr- och blandskog, i södra Sverige även i trädgårdar. Den förekommer över större delen av landet. Här noterades två hannar hävda revir spridda i inventeringsområdet.

Skata (kriterium 2)
Observerad sporadiskt i inventeringsområdet. Inga skatbon noterade men förutsättningarna för häckning finns. Ett par häckar troligen i inventeringsområdet.

Steglits (kriterium 3)
En vackert tecknad art som det har gått bra för i Sverige de senaste decenniet. Den häckar helst i öppen löv- och blandskog, glesa talldungar och fruktträdgårdar. Minst ett revir hävdas i delområde 2.

Stenknäck (kriterium 2)
En ganska stor fågel med spektakulärt kraftig näbb. Den är knuten till miljöer där favoritfödan körsbärskärnor och avenboksfrön finns tillgängliga. I inventeringsområdet förekommer sötkörsbär frekvent. Ett revir hävdas sannolikt.

Större hackspett (kriterium 5)
Det finns relativt gott om torrträd, högstubbar och lågor som större hackspett utnyttjar för födosök. Två par bedöms som häckande - ett par norr om och ett par söder om Apelvägen. Hålträd finns.

Svarthätta (kriterium 3)
Hävdar revir med två sjungande hanar. Förekommer framförallt i tät blandskog, gärna där det finns tät undervegetation som i lövskogen i nordost.

Svartmes (kriterium 8)
Iakttagen på en lokal där den har hävdat revir, varnat. Lätt att förbise.

Svartvit flugsnappare NT (kriterium 14)

En av våra mest välkända och välkomna småfåglar. Den är en flitig gäst i trädgårdarnas holkar. Men de senaste 10 åren har populationen på nationell nivå gått kräftgång. Två hanar hävdar revir och en av dem utnyttjar våningsholken i eken söder om Apelvägen.

Talgoxe (kriterium 16)
Iakttagen på många platser i området, bland annat med mat i näbben. Minst tre revir hävdas. Gynnas av holkar och träd med håligheter.

Taltrast (kriterium 3)
Taltrast häckar i skogsmark över hela landet. De omisskänliga repeterade stroferna hörs på långt håll. Minst en revirhävdande hane har hörts i området.

Artskyddsförordningen

Den svenska lagstiftningen för skydd av fågelfaunan bygger på EU:s fågeldirektiv (2009/147/EG). Direktivet är införlivat i den svenska lagstiftningen, bland annat genom artskyddsförordningen (2007:845). Enligt 4 § artskyddsförordningen är alla vilda fåglar fridlysta.

Efter de förändringar i artskyddsförordningen som trädde i kraft 1 oktober 2022 publicerade Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen en gemensam tolkning rörande fridlysning av fåglar i samband med skogsbruk. De understryker att de förändringar som genomförts i artskyddsförordningens 4 § inte ska tolkas som ett individskydd vid exploaterande verksamheter som exempelvis skogsbruk, som har ett annat syfte än att avsiktligt fånga eller döda fåglar, eller förstöra eller skada deras bon.

Mot bakgrund av detta är det viktigt att vid bedömning av verksamhetens påverkan fokusera på att en störning, särskilt under häcknings- och uppfödningsperiod, inte påverkar populationen negativt, samt att undvika påverkan på särskilt hotade arter med en negativ populationsutveckling - det vill säga i huvudsak rödlistade arter vars population och bevarandestatus riskerar att påverkas negativt av en exploaterande verksamhet.

Diskussion - Slutsatser

Av de 29 fågelarter som noterades under inventeringen bedöms 21 häcka i inventeringsområdet. Av de häckande är två arter rödlistade i kategori NT och en art i kategori EN. Inga av områdets häckfåglar är upptagna på EU:s fågeldirektivs förteckning över skyddsvärda arter, bilaga 1. Sju arter noterades som överflygande eller revirhävdande vid få inventeringstillfällen och bedöms därför inte som sannolika häckare i inventeringsområdet 2025.

Att de 21 arterna i listan ovan bedöms häcka på en yta av ca 2 ha antyder att området är varierat med inslag av miljöer med lång skoglig kontinuitet, brynzoner, bärande träd och buskar, hålträd med mera och att det därmed erbjuder flera lämpliga häcknings- och födosöksmiljöer för fåglar. Här förekommer skog med tätare och mer slutna partier, både barr- och lövträd samt ett bitvis artrik buskskikt. Inslaget av död ved är viktigt och gynnar fågelfaunans diversitet. Flera av fåglarna i området är hålhäckare vilket förutsätter förekomst av lämpliga boträd. Men även de holkar som satts upp på många trädstammar ger goda förutsättningar för hålhäckare att etablera sig i området. Det gäller exempelvis den rödlistade arten svartvit flugsnappare som noterades häckande i en av områdets holkar.

Antalet revir/ troliga häckningar i inventeringsområdet bedöms till ca 36 och varierar mellan olika arter från 1 till 3. Flest revir noterades för bofink (3), blåmes (3), talgoxe (3) och koltrast (3). Lövsångaren som brukar tävla med bofinken om att vara landets vanligaste fågel noterades hävda 2 revir.

Konsekvensanalys

Vid ett eventuellt genomförande av byggplanerna i området kommer fåglarnas livsmiljö att begränsas. Trots det bedöms flertalet av de 21 häckande arterna även fortsättningsvis kunna finna lämpliga boplatser och föda i inventeringsområdet under förutsättning att väsentliga delar av träd- och buskvegetationen lämnas intakt.

Samtliga arter som noterats i inventeringen förekommer även frekvent i närområdet och därmed bedöms deras bevarandestatus på lokal nivå bibehållas. Bedömningen är därmed att inventeringsområdet inte är avgörande för de iakttagna 21 arternas bevarandestatus. Det gäller även de tre observerade rödlistade arterna – grönfink (EN), svartvit flugsnappare (NT) och björktrast (NT) som alla noterats frekvent från närområdet. Både björktrast och svartvit flugsnappare är arter som ofta häckar i trädgårdar, parker och liknande miljöer där det inte är ovanligt med mänsklig aktivitet. De kan därför förväntas häcka vidare i området även efter en försiktig bebyggelse.

Även den tredje av områdets rödlistade arter, grönfink (EN), är vanligt förekommande i människonära miljöer, inte minst vid våra fågelautomater under vintern. Kan miljöer med täta granar eller enbuskar bevaras/skapas är det inte osannolikt att även grönfink kan fortsätta att häcka i inventeringsområdet.

Förslag på skydds- och kompensationsåtgärder

En mycket viktig åtgärd ur fågelskyddssynpunkt är att eventuella avverkningar och annan störande verksamhet i fåglarnas livsmiljö genomförs under perioden augusti - april då fåglarna inte häckar och de flesta fågelungar är flygga. På det viset förhindras att häckningar äventyras, att bon förstörs och att fågelungar dör.

Om den planerade exploateringen av området genomförs rekommenderas som kompensation för förlorade fågelmiljöer att veddepåer anläggs på 3 - 4 platser i eller i direkt anslutning till området, att ett 20-tal småfågelholkar sätts upp på lämpliga platser i inventeringsområdet eller i närområdet. Om det finns möjlighet att anlägga en damm kan det innebära en förstärkning av områdets biologiska mångfald i stort - inte minst för fågelfaunan.

Stenknäck är en stor och spektakulär fink som gärna äter körsbärskärnor och ibland visar sig högt upp i något lövträd. Minst en hane gav sig till känna under inventeringen.

Referenser:

Finlandsparken med omgivningar – Stockholm stad, Fågelinventering 2023, Adoxa Naturvård

Fågelinventering vid Rönninge, Täby 2022, Calluna AB, 2022.

Rödlistade arter i Sverige, Gärdenfors, U. ed. ArtDatabanken, SLU, Uppsala 2020.

ArtDatabanken (2019a). Utdrag ur analysportalen: 2022-06-06.

Biologiska inventeringsnormer, 1978, Naturvårdsverket

Bedömning av naturvärden som underlag för detaljplanering. 2018-12-11. Gärdenfors U.

Fågelguiden, Svensson, med flera, Bonnier Fakta 2009.

Atlas of European Breeding Birds: their distribution and
Abundance. Hagemeijer and Blair, T. & A.D. Poyser, London 1997.

Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2. Utgåva 1. Naturvårdsverket april 2009.

Svensk fågelatlas. Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. (1999). Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.

Fåglar, förenklad revirkartering för jordbruksmark Version 1:1 2012-05-28 i kombination med Atlasinventering 2015-11-19. november, SLU.

www.artportalen.se

http://artfakta.artdatabanken.se

http://www.google.com/earth

https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/

https://historiskakartor.lantmateriet.se

https://minkarta.lantmateriet.se/

ww.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/skogsstyrelsens-och-naturvardsverkets-tolkning-av-nya-4--artskyddsforordningen.pdf

Bilagor

1 Översiktskarta
2 Karta – sannolika häckningar

Bilaga 1
Översiktskarta

Inventeringsområdet ungefärligt markerat med röd ellips.

Bilaga 2

Sannolika häckningar – karta

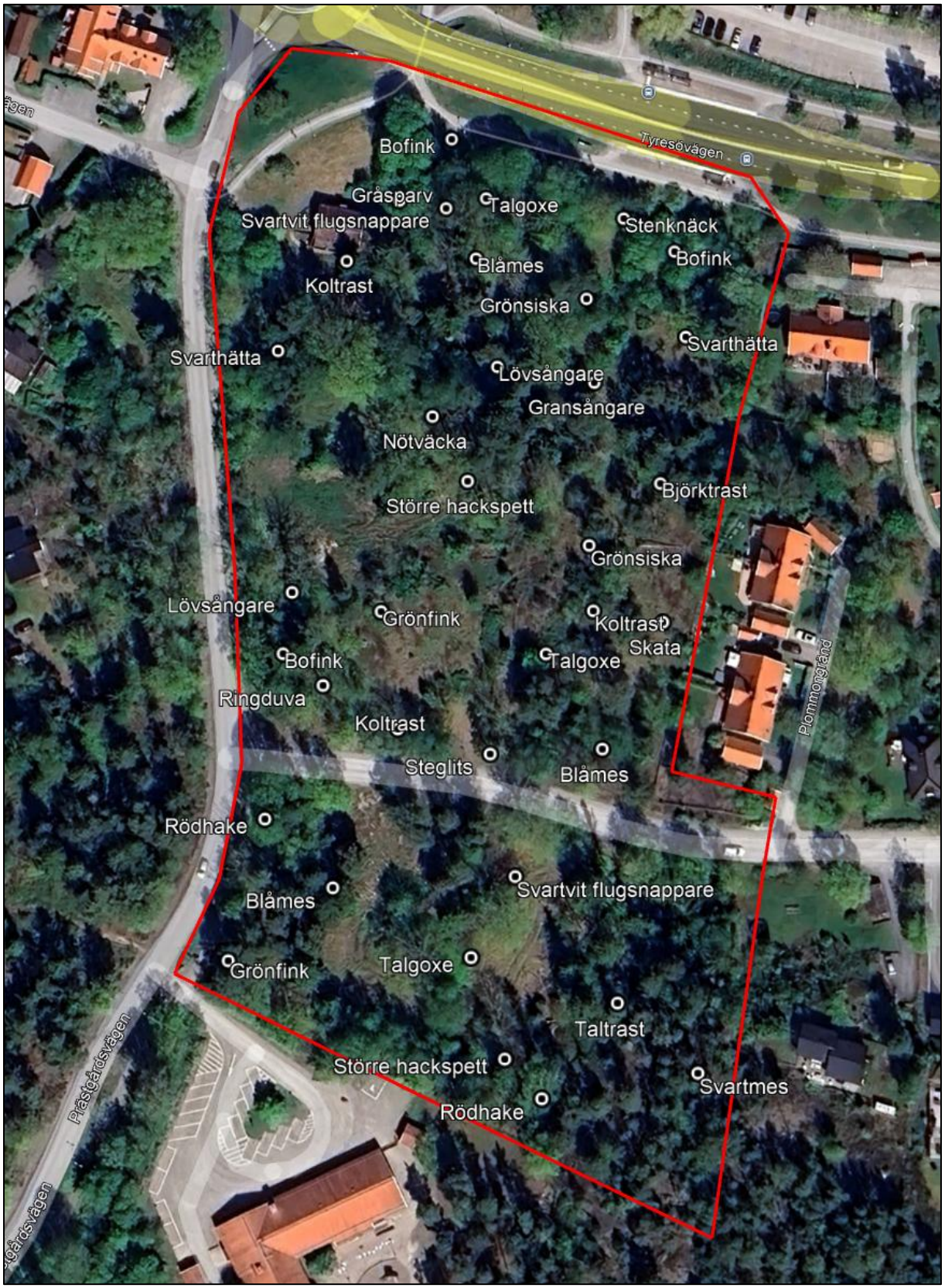

Punkterna visar på arternas ungefärliga häckningsplats. Variationer kan dock förekomma.